

Загороднюк В. С.

Херсонський державний університет

ДИФУЗИЯ ЖАНРУ ПОДОРОЖНЬОГО НАРИСУ В РОМАНІ «ПОДОРОЖ НА ПУП ЗЕМЛІ» МАКСА КІДРУКА

У статті окреслено взаємодію подорожнього нарису, його складників із художнім текстом у романі «Подорож на Пуп Землі» Макса Кідрука. Виявляється жанровий симбіоз, взаємопроникнення публіцистичності й художності. Традиційні характеристики подорожнього нарису в цьому творі набувають сучасних літературних зображально-виражальних засобів. Цим автор розширює діапазон твору, надає йому нової образності й динаміки.

У дослідженні засвідчено, що основні параметри подорожнього нарису стали сюжетотворчими чинниками, визначили концепцію роману, авторську позицію в ньому, яка сфокусована на подорожніх мотивах.

Розкрито змістову наповненість твору саме завдяки динаміці, що уможливлена постійним рухом автора-мандрівника, його відкриттями, враженнями від побаченого, почутого, осмисленого, проаналізованого. Ці досліджені процеси дають змогу говорити про авторську здатність трансформувати традиційне з подорожнього нарису з публіцистичним наповненням у сучасний літературний дискурс.

У дослідженні зазначається, що читабельність роману забезпечена використанням дифузії жанру. Цим автор створює новий твір, який вписується у сучасний інформаційний простір, а також тим, що публіцистично-художньо порушує складні екологічні та духовні проблеми. Вони актуальні, потребують невідкладного вирішення. Під час висвітлення цих проблем письменник використовує результати наукових досліджень, наукові аргументи, зіставляє їх, робить висновки, прогнози. При цьому його публіцистично-художня стильова манера дозволяє донести матеріал до читачів змістовно і переконливо. Тому наукова термінологія у романі «Подорож на Пуп Землі» сприймається реципієнтом із розумінням, а наявність у творі посилань, коментарів, перекладів, наприклад з англійської та іспанської мов, підсилює цей процес розуміння, коли йдеться про кліматичні зміни на Землі, а саме підвищення температури, та вплив цієї динаміки на життя планети, про те, які виклики та загрози це спричиняє. У цьому контексті розглядаються природні катаклізми: лісові пожежі, повені, торнадо. Посилання письменником у творі, як уважають авторитетні вчені-експерти, надає йому змістової переконливості. Це ще раз підкреслює, що публіцистичний виклад матеріалу в поєднанні з художнім (а також із залученням наукових даних) є стилетворчою ознакою твору. І в статті це аргументовано.

Ключові слова: письменник, подорожній нарис, жанр, подорож, публіцистичний, художній, література.

Постановка проблеми. У романах Макса Кідрука часто публіцистичне переплітається з художнім, вони взаємодіють, створюючи нову творчу цінність. Це особливо наявне у творах, тематика яких пов'язана з подорожами («Подорож на Пуп Землі», «Мексиканські хроніки», «На Зеландію», «Навіжені в Перу»). Лейтмотив подорожі став домінантою сюжетотворення. У сучасних умовах входження подорожнього нарису і його складників у художній твір – явище розповсюджене. Цей журналістський жанр еволюціонує в літературну образну систему, гібридується. Журналістикознавчі та літературознавчі дослідження це підтверджують. Саме так виникає

подорожній роман. Це підтверджує і М. Кідрук: «Я починав із травелогії (книжок-подорожей – В.З.), тому що це дало змогу закріпитися в сучасній українській літературі. Це було щось нове для вітчизняних читачів» [6, с. 6]. Дослідження цього явища зумовлює актуальність нашої статті. У ній на прикладі роману «Подорож на Пуп Землі» М. Кідрука показано нову динаміку жанротворення подорожнього нарису, його потенційні розширення. У цій новизні бачиться потреба дослідження цього процесу і його пояснення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Реалії сучасного жанротворення динамічні, а подорожній нарис є невід'ємною частиною

цього процесу. Праці О. Гусевої, О. Глушко, Л. Темченко, К. Стецюк, О. Александрова, В. Здоровеги, присвячені цій проблемі, вказують на її трансформацію та багатофункціональність. Це особливо актуалізується у тревелогійних текстах. Наведені вище твори М. Кідрука за жанровим визначенням є романами. Однак у них є очевидні нарисові ознаки. Про «Мексиканські хроніки» О. Гусева констатує, що «вони написані з дотриманням жанрової нарисової традиції, тому становлять інтерес для дослідження саме нарису в його сучасному вигляді» [4, с. 223]. У цьому розумінні розглядаємо і «Подорож на Пуп Землі». Уже в назві твору наявне слово «подорож», що асоціюється з нарисом. О. Александров, досліджуючи подорожній нарис у контексті масових комунікаційних моделей, резюмує: «Реконструкція, систематизація та класифікація цих моделей (залежно від виду масової комунікації з властивою лише йому комунікаційною метою автора (суб'єктна сторона твору) та жанрового змісту (об'єктна сторона твору)) – комплекс проблем, які постають перед дослідником історії подорожнього нарису, починаючи з путівника й завершуючи сучасним тревелогом» [5, с. 32–33]. Л. Темченко говорить, що «цілком логічна і деяка трансформація жанру традиційного подорожнього жанру» [12, с. 302]. Отож, сучасні дослідження науковців підтверджують його динаміку, здатність реагувати на нові вербальні пошуки майстрів слова.

Постановка завдання. Метою статті є виявлення та аналіз подорожнього нарису, його структурних частин, вияв жанротворчих змін і вплив його на роман «Подорож на Пуп Землі» М. Кідрука. Письменницький жанровибір аргументується тематичною динамікою твору, що завжди передбачає рух як фізичну дію, а також у ньому обов'язково наявна пізнавальна просвітницька концепція. Жанр нарису ефективно співвідноситься з авторським задумом «Подорожі на Пуп Землі». Роблячи висновок про нарис як жанр, Вальтер фон Ла Рош узагальнює: «...Адже тема сама по собі сповнена такої життєвої реальності та наочності, що авторові не довелося довго розмірковувати над тим, як подати матеріал у найбільш виразний спосіб» [2, с. 132]. Такий спосіб М. Кідрук творчо реалізував.

Моніторячи змістову наповненість твору, доцільним є застосування біографічного методу, оскільки його дотичність до авторського «я», його переконань, дій, учинків, уподобань, умінь уможливило переконливий і творчий виклад

матеріалу, наявність у ньому авторських оцінок і коментарів.

Використання історичного методу допомогло висвітленню різних історичних фактів, подій, явищ, дат, імен, які задіяні у творі і які забезпечували під час розвитку сюжетної лінії показ політема-тичності дорожніх пригод, вражень, відкриттів, що стало об'єктом дослідження, а його предметом – жанрова дифузія подорожнього нарису. Її еволюція і наповнення художньо-подорожнім змістом реалізувалися в читабельному романі.

Виклад основного матеріалу. Твір «Подорож на Пуп Землі» майже вписується в схему традиційної композиції: пролог, частини (а їх чотири), епілог. Є лише один виняток – після прологу маємо ще розділ «Між двох світів: передісторія». Це екскурс у дитинство автора, до формування його світоглядних переконань. На них читання завжди мало неабиякий вплив, особливо у дитячому віці. І чергова прочитана книга майбутнім автором «Подорожі на Пуп Землі» була «Що з тебе виросте, Фрїтьофе?», у якій розповідалося про полярника Фрїтьофа Нансена. А в подальшому були книги з цієї тематики «про немислимі та відчайдушні мандрівки Роберта Пірі, Умберто Нобіле, Роберта Скотта, Фредеріка Йохансена та Раула Амундсена» [8, с. 15–16]. Їх вплив був однозначним. Тому звучить висновок: «Я, коли виросту, подорожуватиму» [8, с. 17]. Звернення М. Кідрука до різної бібліографії подорожньої тематики у творах є частим, що і зрозуміло. Основними з них у «Подорожі на Пуп Землі» є доробки таких авторів: Тура Хейерда, Педро Сьеса де Леона, Джеймса Кука, Себастьяна Енглера, Юрія Лисянського. Інформація кожного з них задіяна письменником у його творі, осмислена й інтерпретована. Подорож від зародження мрії про неї з подальшим описом найрізноманітніших пригод, відкриттів, проблем на планеті Земля, вдумливий розгляд її фотографії, зробленої «з відстані майже сім мільярдів кілометрів» [8, с. 360] супутником NASA – такий творчий діапазон у «Подорожі на Пуп Землі» Макса Кідрука. І в ній не тільки пізнавальний компонент, наявний у подорожах, мандрівках, а й проблемний. Хоч тихоокеанський острів Пасха, що став головним образом у романі, як зазначає автор, «...бачився настільки далеким, що я ні на мить не міг припустити, що звичайний хлопчик з України зможе колись туди потрапити...» [8, с. 19], та здійснення цієї мрії у письменника відбувається з описом на підготовку до подорожі багатьох життєвих реалій, що додають художньої виразності, гумору, комуніка-

ційних несподіванок, як це є у спілкуванні наратора з Яном Фідлером, що подорожував із ним. Узагальнене образотворення Яна формується на таких основних чинниках: знає п'ять мов, розуміє анекдоти про СРСР, за вечір може випити п'ятнадцять пляшок пива, вегетаріанець, неодружений, дітей не має. Що з цього найважливіше для подорожі – вирішувати читачам. Він як син дипломата звик до частих переїздів, тому відповідь наратору була ствердною: «Та-а-ак, чувак! Та-а-ак!!! Ти ще запитуєш?! Звісно, я їду з тобою!» [8, с. 22]. Вони назвали себе «Експедиція», повітряний маршрут якої визначався перельотами: «Стокгольм – Мадрид – Кіто – (... тут ми мандруємо Південною Америкою...) – Сантьяго – Рапа Нуї – Сантьяго – Мадрид – Стокгольм» [8, с. 42]. «Відстань до острова Пасхи прямою від міста Київ – 15 375 кілометрів» [8, с. 34], однак для Макса і Яна вона значно збільшувалася, адже вони до кінцевої мети подорожували через Еквадор, Перу, Чилі різними транспортними засобами. Це реалії для сучасного подорожнього нарису. Тому логічним є перелік цих основних засобів: літаків («Boeing-737», «Boeing-767», «Boing-707», «Airbus A 320», «Cessna», «McDonnell Douglas DC -6», «Space Shuttle»); автомобілів («Тойота», «Nissan 4×4», «Chevrolet», «Sukuri»); водного транспорту («Алькатрос», плаваючі острови з очерету тотора, вітрильників «Adkventure», «Resolution», «Резолюшн»). Т. Бондаренко зазначає: «Використання цих найменувань умотивоване бажанням відтворити колорит відповідної доби» [1, с. 55]. Водночас у М. Кідрука цей транспорт характеризується різними зображально-виражальними засобами: «Пом'ятий Boing-737, який років двадцять тому... можна було назвати білосніжним...» [8, с. 29]; «Он моя машина, – він недбало кивнув у бік старенького блідо-зеленого «Nissan» із кузовом типу універсал» [8, с. 105]; «Довкола нас снувало безліч мотоциклетних колясок-таксі, які чимось нагадували пришелепкуватих однооких жуків» [8, с. 110]; «Для того, щоб обґрунтувати свою гіпотезу, він зв'язує до купи кілька поліняк, будуючи точну копію інкського бальсового плота, навантажує їх тільки натуральними продуктами та вирушає на захід в океан» [8, с. 265–266]. З опису транспортного засобу бачиться ставлення до нього мандрівника, вимальовується картина, що визначає роль, значення, плани, надії, сумніви на майбутню подорож, а також оцінка та висновки з тієї, що вже відбулася.

Персонажі-бекпекери твору часто долають різні дистанції з різних причин пішки.

У М. Кідрука на позначення цього руху використовується численна синонімічна низка дієслів: іти, мандрувати, подорожувати, заходити, п'ястися, посунути, перетнути, вибратися, вибрести, переходити, перетинати, попертися, штурмувати, спускатися, вшиватися, притюпати, трюхикати, швендяти, човгати, вискакувати, простувати, чухрати, просуватися, чеберяти. Цей перелік можна продовжувати. Якщо додати до нього дієслова, пов'язані ще й із транспортом, то цей синонімічний ряд значно збільшиться, вказуючи на те, що це подорожній роман. І рух як основа подорожнього нарису тут набуває різномасштабності, осучаснюється, стає своєрідним персонажем твору і безпосередньо впливає на поведінку і дії бекпекерів, характеризує їх. «Незалежно від того, хто чи що було нашим творцем – Всевишній, еволюція або ж звичайна випадковість, – вони не думали про те, що людина, не вмючи літати й бігаючи чи не найповільніше з усіх ссавців-хижаків, зможе протягом кількох годин видряпуватися на чотири тисячі метрів угору» [8, с. 157], «Біг поступово стихився до звичайної ходи, а згодом – до кволого плазування» [8, с. 206]. Подорож є доміантним складником твору, що об'єднує і рухає навколо себе всі сюжетно-композиційні компоненти твору. Вона детально сплановується, вивчається і опрацьовується багато різноджерельної інформації, що і є частиною процесу письменницької роботи. Сама по собі подорож не може бути гарантом написання талановитої книги. М. Кідрук про «секрети» своєї творчості говорить стисло і зрозуміло: «Правила прості: багато читаєш, я вже казав, 80–100 книжок на рік, багато пишеш, мінімум 1 000 слів на день, тобто витрачаєш 6–7 годин на читання-писання щодня» [7, с. 15]. Тоді в автора буде теоретична інформаційна підготовка для майбутніх мандрів. У «Подорожі на Пуп Землі» М. Кідрук подає історичні вставки, легенди, виокремлені іншим шрифтом, що привертає увагу читачів і дає для них додаткову інформацію з різних питань, що висвітлюються у книзі, наприклад: «Історія Григорія Самолюка» [8, с. 118–119], «Лінії Наски» [8, с. 127–128], «Золото замість вівса» [8, с. 155–156], «Битва при Саксайуамані» [8, с. 163–164], «Легенда про Рів Іко – остання битва Довговухих» [8, с. 274], «Коли й чому кам'яні велетні попадали?» [8, с. 285–286]. Кожна з них є не тільки екскурсом у ретроспективу, а й поглядом на неї очима сучасника з імовірними новими поясненнями, гіпотезами.

Лінії Наска піший бекпекер може й не побачити, а з літака, що летить над ними, вони відкри-

ваються повністю, притягуючи своєю величчю і загадковістю. Політ Макса і Яна над ними був найемоційнішим у цій Експедиції, про що і описується в книзі. Автор дає наукові коментарі до побаченого, до того ж робить це досить фахово. Тут він використовує в письменницькому тексті мову науки. У випадку з Лініями Наска наратор за їх допомогою не знаходить відповіді на два основних питання: навіщо і як створювали ці геогліфи? Думки вчених не є вичерпними в поясненні цього феномену. Та для читачів в інтерпретації письменника, що подорожує, вони є цікавими. Можливо, хтось із них внесе нове віяння в розуміння цих двох основних питань, адже література і наука – це два погляди на пізнання світу. Вони не виключають одне одного в цьому.

Одним із геогліфів Наска є павук. В. Войтович стверджував: «За давніми переказами, Богтворець в образі павука заснував світ. Павук вважається пророчою істотою, очищувачем світу» [3, с. 353]. Звичайно, ця думка не дає повного пояснення вищепоставленим питанням, але дає інформацію для роздумів. Уздовж Панамериканської магістралі виявлено більше двадцяти геогліфів. Вони стали відкриттям і загадкою для бекпекерів Макса і Яна і такими залишаються для сучасної цивілізації.

У романі М. Кідрука «Не озирайся і мовчи» серед кількох образів-символів також є павук, що додає у твір містики. «Автор використовує ці символи у творі, щоб показати читачеві свідчення особливої надчутливої людини, здатної осягнути містичне в реальному світі» [9, с. 225]. Отже, є такі два авторські погляди на «павука», як реальний і містичний. Письменник-мандрівник намагається науково пояснити таємницю пустельного павука-геогліфа в Перу, однак наукове і містичне залишаються без вичерпної відповіді, хоча науковий підхід у творчості М. Кідрука домінує під час пояснення різних подій і явищ. Для глибшого розуміння цього питання наводимо думку О. Юрчук: «Найперше автор активізує особливу реляцію між літературою й наукою. Зауважимо, що ця тенденція іманентна сучасній українській прозі» [14, с. 58]. Ця реляція у романі «Подорож на Пуп Землі» домінує у подорожній формі і не без художніх і наукових смислів. Подальше продовження цієї дослідниці таке: «Поza скепсисом, що має місце серед adeptів точних наук щодо міждисциплінарності в контексті гуманітаристики загалом і літератури зокрема, маємо констатувати, що все частіше саме література актуалізує та інтегрує точні знання в суспільний простір» [14, с. 58]. Це

підтверджується і «Подорожжю на Пуп Землі». До того ж ці точні знання певною мірою ревізуються, автор порушує низку актуальних наукових проблем у доступній для читача формі, який не має необхідної фахової наукової підготовки. Його роздуми про парниковий ефект, парникові гази, смерть білих ведмедів, урагани, лісові пожежі, підвищення температури базуються на точних фактах, цифрах, спостереженнях і пов'язуються зі згубною діяльністю людської цивілізації. Порівняння історії острова Пасхи з історією планети Земля є не тільки ретроспективним, а й намаганням робити висновки і прогнози, адже природні ресурси Землі (і це вже очевидний факт ХХІ ст.) є вичерпними. Функціонування цієї планети, незважаючи на її екстенсивне та інтенсивне використання людиною, не досить вивчене, щоб робити обнадійливі прогнози на її майбутнє.

На прикладі цивілізації острова Рапа Нуї М. Кідрук показує, що бездумне використання природних ресурсів призведе до колапсу. І коли в цієї розвиненої острівної оази, яка стала деградувати, «перетворилася на зграйку дикунів, які гризуться між собою за останні шматки їжі» [8, с. 358], ще був шанс вижити, хоч і з розтратою своєї ідентичності та за допомогою комунікації із материковою частиною Землі, то де і звідки чекати цього шансу цій же Землі? Із космосу... Згадувана вище світлина Землі, зроблена супутником NASA, в М. Кідрука наштовхує на таку думку: «Я дивився на фотографію зоряного неба, де непомітну цятку зоряного неба було обведено червоним маркером, тобто виокремлено серед мільйонів інших цяток: *пустих, бездушних, ворожих нам планет*, від яких її відділяють сотні мільярдів кілометрів. І тоді я збагнув: *нам просто нема куди летіти...*» [8, с. 360]. І хоч сучасна космонавтика забезпечує польоти в космос, але питання постійного життя в ньому без земних ресурсів залишається утопією. І якщо жанрову основу книг про земні і космічні подорожі об'єднує подорож, то вони відрізняються одна від одної вже навіть за рівнем усвідомлення.

І. Кропивко про письменника-мандрівника пише таке: «Автор стає персонажем, зміщуються принципи белетристичного викладу та фактичної точності літератури нон-фікшн і журналістських творів...» [10, с. 11]. При цьому авторка звертається до термінів «нова журналістика» і «гонзо-репортажі» і дає їм роз'яснення: «Нова журналістика виникає як відхід у бік «олітературнення» й інтерпретаційності від основного принципу журналістів – неупередженого й ней-

трального подання інформації. У центрі уваги нових журналістів не стільки подія, скільки журналіст. Репортаж стає поверховим, читач більше дізнається про автора, ніж про об'єкт його дослідження. Мають бути задіяні всі чуття: читач має все побачити, почути, відчувати на смак, запах і дотик, тому журналіст повинен збирати факти, кольори, враження, емоції, передати те, що перебуває поза «кадром» об'єктивного журналізму, тобто суб'єктивне тло [див: 13, с. 14; 13, с. 101; 13, с. 104–105], [10, с. 11]; гонзо-журналістика передбачає суб'єктивізм автора, важливо те, як прочувається ним подія і які емоції викликає в читача, допускається вимисел, на відміну від нового журналізму» [див.: 13, с. 43; 13, с. 102], [10, с. 11]. Прочитання «Подорожі на Пуп Землі» М. Кідрука, посилаючись на ці сенси, дозволяє стверджувати, що її автор-мандрівник дає рецепієнту читабельний твір пізнавально-розважального характеру, однак у ньому порушуються і складні та актуальні проблеми.

Питання знання мов для кожного мандрівника є важливим. Це одна з гарантій комунікації, що сприяє вирішенню багатьох завдань, які виникають під час подорожі, допомагає швидше досягти поставленої мети. Тому мовне питання проходить через увесь твір у різних інтерпретаціях. Уживання у ньому англійських чи іспанських слів, виразів є стильовою ознакою письменника. Та особливу увагу приділено *ронго-ронго* – рапануйському ієрогліфічному письму. Достовірно не вдалося пояснити час і те, за яких умов воно виникло на цьому острові. *Ронго-ронго* входить в ієрархію писемностей шумерів, єгиптян, китайців, народів Мезоамерики. Хоч рапануйці за чисельністю значно поступалися перерахованим народам. Тому існують припущення щодо повноцінності цього письма, як і того, що воно розвинулося самотійно (без впливу зовнішніх чинників). Спроби його розшифрування не мають успіху. Висвітлення письменником-мандрівником проблеми *ронго-ронго* аргументоване різними гіпотезами, доказами, фактами. Тут автор поєднує науковий і публіцистичний стилі викладу матеріалу, оперуючи науковими даними і логічними висновками, стверджує про втрачені реалії його розшифрування. Можна припустити, що господарський занепад у Рапа Нуї відбувався паралельно з духовним. Другий спричинив перший, адже бездуховність породжує хаос, драматизм і трагізм у всіх сферах людського життя. Своєрідною компенсацією для *ронго-ронго* було рішення М. Кідрука зробити собі його тату. І деякі символи цього

письма за допомогою аборигена Мокомає були зататуєвані на руці письменника. Це був складний психологічний вибір для нього, але він це зробив. Ця пам'ятка сприймається не як прикраса, а як нагадування, що писемність і мова будь-якого народу є його ідентифікаційним кодом. Перенесення цієї події у сучасну українськомовну книгу є нагадуванням про проблему української мови в Україні. Таку аналогію викликає цей епізод, описаний М. Кідруком. І нема тут гіперболізації. Є бачення проблеми, яку потрібно вирішувати не татуванням, а більш дієвими демократичними державотворчими методами.

Автор у творі додає і футбольної тематики. Чилійська команда «Коло-Коло» грає зі збірною острова Пасхи. «Коло стадіону зібралося все населення острова Пасхи – від найменших рапануйчиків до статечних дідусів і бабусь» [8, с. 318]. І про цей матч інформували світові ЗМІ. «Чувак, я весь матч просидів за самісінькими воротами та бачив усі голи. Та-а-ак! Це мегакруто!.. [8, с. 320]. Його опис М. Кідруком є емоційним і додає до його подорожі спортивного азарту. І закономірно, що сучасна українська антологія «футбольної прози» має співавтора М. Кідрука з його твором «Трансфер», де також наявний подорожній мотив [11].

Та головним є те, що «Подорож на Пуп Землі» змушує задуматися над важливими екологічними і духовними (далеко не локальними) проблемами сучасного життя, що потрібно невідкладно вирішувати. Незважаючи на ретроспективу, це питання потребує відповіді: «Хтось може запитати: ну й що з того? Що нам до давно минулого? Набудували рапануйці своїх титанів, вирубали ліс, деградували, були винищені дикунами – полінезійцями – самі винні» [8, с. 351]. Ураховуючи перераховані причини в цій цитаті, звернемося до її продовження, адже тут автор не вважає, що екстенсивний розвиток острова був однією з головних причин його занепаду: «Корінь усіх їхніх нещастя криється зовсім не в обмежених ресурсах острова та навіть не в одержимості будівництва *моаї* [8, с. 351]. Загадка *моаї* продовжує залишатися загадкою. Ці багатотонні велетні, вирубані з вулканічної породи, визначали вірування рапануйців. Та вражає їх кількість і віра остров'ян через їх посередництво вшановувати вмерлих. У книзі наведені результати досліджень, висновків про походження та призначення, переміщення *моаї*. Автор зупиняється на п'яти теоріях, що пояснюють феномен цих пам'яток світового значення. Це праці Т. Хейердала, В. Маллойа, П. Павела, Ч. Лава, Д. Ван Тілбурга, Е. фон Данікена. Вони

вписуються в сюжет книги, є її науковим продовженням, однак без кінцевої аргументованої відповіді на питання про *моаї*, хоч описаний процес їх створення з п'яти пунктів, що наводиться автором, дає уявлення для сучасного туриста зрозуміти в загальних рисах цю технологію.

Подорож Макса і Яна безпосередньо островом Пасхи, пізнання цих кам'яних статуй є продовженням подорожі з пригодами, відкриттями і усвідомленням того, що вони це зробили, що подорож є частиною життя, тому відсутня альтернатива, щоб її замінити. Цей текст написаний із пієтетом, але з тим чуттям міри, що не переходить в сентиментальну галасливість (із художньою і публіцистичною переконливістю і тривалістю привабливістю). Свій творчий арсенал М. Кідрук реалізує і розвиває, переконуючи реципієнтів у перевагах подорожі як пізнання і розуміння світу. І коли в епілозі з'являються песимістичні штрихи про той день, коли подорож завершиться, то народжуються й нові ідеї на майбутню подорож.

Письменник шукає відповіді на причини деградації рапануйців. Вони мали можливість змінити місце проживання. Тобто на той час це було можливим зробити тільки водними транспортними засобами. Однак питання залишається дискусійним, адже дикуни-полінезійці, що воювали з рапануйцями, добиралися до їхнього острова тільки водним шляхом, то чому острів'яни не могли використовувати тодішній водний транспорт для свого порятунку, адже їхній цивілізаційний розвиток дозволяв це робити? Незважаючи на це, М. Кідрук стверджує: «Насправді основна

проблема рапануйців полягала в іншому: їм просто не було куди плисти... [8, с. 351].

Імовірна космічна подорож, над якою роздумує автор, залишається теорією для пересічного земного мандрівника. Маючи такі можливості, вона не вирішуватиме земних проблем, актуалізованих бекпекерами Максом і Яном. Кідрукове «нам просто нема куди летіти... [8, с. 360] привертає увагу читача до Землі. І коли авторові після завершення Експедиції була подарована книга Джошуа Слокама «Наодинці під вітрилами навколо світу», то те, як він сприйняв цей подарунок, дає змогу читачеві зрозуміти, що подорожі Макса Кідрука ще не закінчилися.

Висновки і пропозиції. Творчість Макса Кідрука, зокрема його роман «Подорож на Пуп Землі», має стильову дотичність до подорожнього нарису, який у творі набуває ознак художності, стає рушієм сюжетотворення, набуває потенційного образотворення. Традиційний подорожній нарис зазнає дифузії жанру, збагачуючись літературними зображально-виражальними засобами. Така симбіозна взаємодія уможливується подорожньою концепцією твору, його динамікою, спричиненою авторською позицією і творчим задумом, за якими інтерпретується багато різноматичної інформації, що стає складником тексту. Тут подорожній нарис трансформувалася у подорожній роман. Цей процес наявний і в інших творах подорожньої тематики письменника-мандрівника. Це автор не статички, а динаміки, що підтверджується його тривалісними творами, де ознаки подорожнього нарису наявні та потребують подальшого осмислення і дослідження.

Список літератури:

1. Бондаренко Т. Індивідуальний стиль Макса Кідрука. Молодий вчений. 2013. № 2. С. 54–57.
2. Вальтер фон Ла Рош Вступ до практичної журналістики. Київ, 2005. 229 с.
3. Войтович В. Українська міфологія. Київ, 2002. 663 с.
4. Гусева О. Сучасний подорожній нарис: особливості трансформації старого жанру. *Вісник Львівського університету. Серія «Журналістика»*. 2014 р. Вип. 39 (1). С. 221–226.
5. Діалог. Медіастудії. Збірник наукових праць / відповідальний редактор О. Александров. Одеса, 2015. 20' 2015. С. 8–35.
6. Кідрук М. «Аби стати письменником, ти маєш читати 1 книжку за три дні». *Українська мова та література*. Грудень 2014. № 23 (807). 50 с.
7. Кідрук М. «Найважчі дороги ведуть до найвищих вершин». *Літературна Україна*. 2014. 15 травня. С. 15.
8. Кідрук М. Подорож на Пуп Землі. Харків, 2016. 368 с.
9. Костецька Л., Курлова А. Образи символи в романі М. Кідрука «Не озирайся і мовчи». *Молодий вчений*. 2018. № 1 (53), частина II. С. 223–225.
10. Кропивко І. Карнавальне колесо постмодерністської реконструкції в текстах-подорожах М. Кідрука «Мексиканські хроніки» та Я. Рудницького «Тричі так!». *Слово і час*. 2018. № 9. С. 10–17.
11. Письменники про футбол. Літературна збірнка України / укл. С. Жадан. Харків, 2011. 320 с.
12. Темченко Л. Особливості сучасного подорожнього нарису в суспільно-політичних тижневиках. *Вісник Львівського університету. Серія «Журналістика»*. 2015. Вип. 40. С. 299–304.

13. Шутяк Л. «Новий журналізм» у медійному дискурсі України: генеза та жанрово – стилістичні ознаки : дис. ... канд. наук із соціальних комунікацій: 27. Дніпропетровськ, 2015. 195 с.

14. Юрчук О. Не/паралельні світи в романі Макса Кідрука «Не озирайся і мовчи». *Дивослово*. 2019. № 1. С. 58–61.

**Zahorodniuk V. S. DIFFUSION OF THE GENRE OF TRAVEL ESSAY
IN THE NOVEL “JOURNEY TO THE NAVEL OF THE EARTH” BY MAX KIDRUK**

The article outlines the interaction between the travel essay and its components with the literary text in the novel “Journey to the Navel of the Earth” by Max Kidruk. The symbiosis of different genres is revealed, as journalism intertwines with the art of literature. The traditional characteristics of the travel essay in this novel acquire modern visual and expressive literary means. In this way the author expands the book, giving it new imagery and dynamics.

The study shows that the main parameters of the travel essay became the plot factors, determining the concept of the novel and the author's position in it, which is focused on travel motives.

The semantic content of the work is revealed precisely due to the dynamics, which is made possible by the constant movement of the author as a traveler – and thus by his discoveries and impressions from what he saw, heard, understood and analyzed. These researched processes make it possible to assert the thesis of the author's ability to transform the traditional form of a travel essay by adding journalistic content into the modern literary discourse.

The article notes that the readability of the novel is ensured by the use of genre diffusion. Thus, the author creates something new, which fits into the modern information space also by raising complex ecological and spiritual issues which are highly relevant and need an urgent solution. In covering these problems, the writer uses the results of scientific research, scientific arguments, compares them, draws conclusions and makes forecasts. At the same time, his journalistic and artistic style allows him to convey the material to readers in a meaningful and convincing way. Therefore, the scientific terminology in the novel “Journey to the Navel of the Earth” is perceived by the recipient with understanding. And the presence of references, comments, translations (for instance, from English and Spanish) in his work only strengthens this process of understanding. In particular, when it comes to climate change on Earth, namely, rising temperatures and the impact of these dynamics on the life of this planet, as well as the challenges and the threats it entails. In this context, natural disasters are described: forest fires, floods, tornadoes. Writer's references to the opinions of authoritative scientists and experts on the respective issues makes the content of the novel more persuasive. Once again, this emphasizes the journalistic approach to the material in combination with the artistic characteristics and scientific data as a certain stylistic feature of the novel. This article provides reasons and arguments in favor of this statement.

Key words: writer, travel essay, genre, travel, journalistic, literary, literature.